

M. Murat Erdoğan¹

Göç Araştırmaları Merkezi Direktörü

DEĞERLENDİRME NOTU

CEUTA (SEBTE): ULUSLARARASI SİYASETİN İŞLEVSEL APARATI GÖÇMENLERİN SON SAHNESİ

Fas'tan İspanya'nın Kuzey Afrika'daki toprağı olan Ceuta'ya (Arapçası "Sebte"), oradan da Avrupa'ya ulaşmak umuduyla 30-31 Temmuz tarihlerinde yola çıkan on binlerce düzensiz göçmenden 88'inin umuda yolculukları ölümle son buldu. Ne var ki 88 ölüm, büyük resmin sadece teferruatı olarak kaldı. Sadece o değil, tek bir kişinin bile Avrupa anakarasına ulaşamaması da 70 bini aşkın düzensiz göçmenin birkaç gün içinde Fas'a geri dönmesi ya da gönderilmesi de çok konuşulmadı. Bu insanların olmadık bir umuda kapılarak yoksulluklarına rağmen göçmen kaçakçılarına para ödemeleri konu bile edilmedi. Ancak 85 bin nüfusu olan Ceuta'ya sevinç çığlıklarıyla giren 70 bini aşkın kişinin şuursuz biçimde ortaya saçılan ve her sıradan insanı tedirgin edecek "işgal" görüntüleri, dünyayı yöneten ve göçmen karşıtlığından oy devşiren pek çok lider için paha biçilemez ve yıllarca tüketile-tüketile yeniden üretilecek bir propaganda malzemesine dönüştü.

Düzensiz göç konusu son 15 yılda Türkiye dahil pek çok yerde siyasetin en hassas konularından biri haline geldi. Bu nedenle öncelikle birkaç hususun altını çizmek gerekiyor.

Düzensiz göç bir sorundur ve her ülkenin bu konudaki önleyici, koruyucu çabaları meşrudur. Ancak düzensiz göçle mücadelede, sebepleri ortadan kaldırmak yerine sonuçlara odaklanıldıkça çözüm, dışsallama ve sınır güvenliğine indirgenmekte, bu da problemi büyüterek tüm aşırı sağcı, ırkçı, otoriter politikacılara güç vermektedir.

Her ülke, kendi sınırlarını gerekli izinleri almadan geçme teşebbüsündekilere karşı, uluslararası hukuka uygun bir biçimde kendini koruma hakkına sahiptir.²

¹ <https://www.tepav.org.tr/ekibimiz/s/1520>

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazar(lar)ına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

² Düzensiz göçmen, kişinin vatandaşı olmadığı ülkeye yasal olmayan yollarla giren, o ülkede izinsiz kalan, yasal yollarla girip süresi bittiği halde çıkış yapmayan veya o ülkeden prosedürlere uygun olmayan şekilde üçüncü bir

Ceuta'da yaşanan olay, daha iyi yaşam arayışında olan insanların çok yönlü kandırılması, uluslararası rekabet içinde kullanılması ve ardından politik olarak sömürülmesi şeklinde gerçekleşmiştir.

Arka planda ne olduğundan bağımsız bir biçimde, İspanya'nın 85 bin nüfusu olan Kuzey Afrika'daki bu özerk bölgesinde üç günde 70 bini aşkın kişinin sınırları izinsiz aşarak Ceuta'ya girmesinin, kamuoyunda tedirginlik, tehdit ve işgal algısına neden olması anlaşılır ve haklı bir durumdur. Yaşanan, bir göç krizinin ötesinde dış politika mücadeleleri ile yoksulluklarını umuda bağlayan kitlelerin motive edildiği planlı bir anarşik duruma işaret etmektedir. Göçmenler hayal kırıklığı yaşasa da bu süreci planlayanlar ve motive edenler kısa vadeli amaçlarına ulaşmıştır.

Yaşananların İspanya Kraliyetine bağlı Kuzey Afrika'daki Ceuta'da gerçekleşmesi, zaten kendiliğinden çok özel bir duruma işaret etmektedir. Bu nedenle, 2022'den bu yana Sosyalist Enternasyonal'in da başkanlığını yapan İspanya Başbakanı P.Sánchez'in AB, ABD, Gazze (İsrail) ve Ukrayna'ya yönelik siyasi duruşunun yakın zamanda yarattığı rahatsızlığın, Ceuta krizi vesilesiyle su üstüne çıkması dikkatlerden uzak tutulmamalıdır. İspanya'nın bu bölgedeki egemenlik hakları konusunda tartışmaların hem AB üye ülkeleri hem de ABD ve İsrail gibi ülkelere tartışmaya açılması ile Sanchez'in politik duruşu arasındaki bağ güçlü görünmektedir. İsrail'in BM Büyükelçisi D.Danon'un *"Bize ders vermeyi bırakıp Afrika'da neden yerleşim yerleri (sömürge) kurduğunu dünyaya açıklasın"* şeklindeki açıklaması, bu süreçte İsrail'in rolüne dair spekülasyonları da güçlendirmiştir.

1956'da İspanyol yönetimlerinden bağımsızlığını alan Fas ile İspanya Krallığı arasındaki temel sorunlar, Ceuta kirizini anlamak bakımından önemli ipuçları vermektedir. Bilindiği üzere İspanya Krallığı'nın 1668'deki Lizbon Anlaşması ile Portekiz bağımsızlığını ilan ederken Ceuta, İspanya'da kalmıştır. Fas'ın bağımsızlığını kazanması sürecinde de Melilla ile birlikte İspanya toprağı olmaya devam etmiştir. Uzun süre İspanya'da Cadiz'e bağlı bir belediye statüsünde olan ancak 1995'te İspanya Krallığı tarafından kendisine özerklik statüsü verilen Ceuta, 18,5 km² yüzölçümüne ve yaklaşık 85 bin nüfusa sahiptir. Nüfusun yüzde 75'ini Hristiyanlar, yüzde 22'sini Müslümanlar, kalanını ise diğer küçük etnik ve dinî gruplar oluşturmaktadır. İber Yarımadası'na yalnızca 14 km mesafede yer alan Ceuta'nın Akdeniz boyunca 20 kilometrelik kıyı şeridi, Fas'la ise 8 kilometrelik kara sınırı vardır. İspanya Krallığı'nın bir parçası olan Ceuta ile benzer statüdeki, 12,3 km² yüzölçümüne ve 86 bin nüfusa sahip Melilla, yalnızca İspanya ile Fas arasında kronik bir sorun oluşturmakla kalmamakta, uluslararası kamuoyunda da tartışılmaktadır. Ancak sömürgeye son verdiği gerekçesi ile Fas'tan ve Batı Sahra'dan çekilen İspanya'nın Ceuta ve Melilla'yı elinde tutmakta ısrar etmesi de her geçen gün daha da eleştiri konusu olmaktadır.

İspanya ile Fas arasındaki hassas ilişkinin önemli bir başka boyutu da Batı Sahra (İspanyol Sahrası) sorunudur. BM tarafından "kendi kendini yönetemeyen topraklar" olarak tanımlanan Batı Sahra'da yaşayan ve tamamına yakınının Sünni Müslüman olduğu Sahra halkının (Saharavililer) özgürlük hareketi, İspanyolca "Polisario" adıyla bilinen ve İspanyol sömürgecilere karşı direnen örgütün 1973'te kurulmasıyla başka bir aşamaya ulaştı. Polisario Cephesi'nin İspanyolları bölgeden çıkarmayı hedefleyen saldırıları, Kasım 1975'te Franco'nun sağlığının bozulması, İspanyolların Batı Sahra'dan çekilme kararı ve bölgeyi Fas ile Moritanya'ya devretme planı ile daha karmaşık bir hal aldı. Fas Kralı II. Hasan'ın, yakın

ülkeye geçmeye teşebbüs edenleri tanımlar. Bu bakımdan "sığınmacı/mülteci" (ırkı, dini, milliyeti, siyasi düşüncesi veya bir sosyal gruba üyeliği nedeniyle zulüm göreceği korkusuyla ülkesinden ayrılan, güvenli bir sığınma arayan ve hukuki statü tescili onaylanma sürecinde olan/onaylanan kişi) ya da "göçmenlik" (ekonomik göçmenlik) (gidilen ülkeye sınır kapılarından girilen ve ülkede yasal izin ile kalınan) kategorisinden ayrışır.

zamanda yapılması beklenen yeni anlaşmada güçlü pozisyona sahip olmak amacıyla 6 Kasım 1975'te 350 bin siville gerçekleştirdiği "Yeşil Yürüyüş" ile Batı Sahra'nın %80'ini ele geçirmesi, bölgedeki denklemleri fiili olarak değiştirmişti. İspanya, Fas'ın bu inisiyatifinden bir hafta sonra, F.Franco'nun ölümünden bir hafta önce, 14 Kasım 1975'te, Fas ve Moritanya ile imzaladığı Madrid Anlaşması (*Madrid Akorları*) ile Batı Sahra üzerindeki egemenliğinden vazgeçmiş, bölgeyi resmen Fas ve Moritanya'ya devretmiştir. Kısa zaman içinde Moritanya bölge üzerindeki haklarını Fas'a devredince, Fas'ın %80'ini kontrol ettiği Batı Sahra'da Fas ile Polisario arasında bugüne kadar devam eden, bazen sıcak çatışmaya da dönüşen ciddi bir uzlaşmazlık ortaya çıktı. Madrid Anlaşmasından üç ay sonra, **27 Şubat 1976'da Polisario, "Sahra Demokratik Arap Cumhuriyeti"ni (SDAC) ilan etti.** 2026 yılı itibarıyla SDAC 85 ülke tarafından tanınmaktadır. Bunlardan 48'i zaman içinde ilişkilerini geri çekmiş veya dondurmıştır. Ama halen SDAC'ın 37 ülke ile diplomatik ilişkileri, 18 ülkede ise büyükelçiliği bulunmaktadır. Fas ile SDAC-Polisario arasında 1975 ile 1991 arasında 15 yıl boyunca çatışmalar yaşandı. Bu çatışmaları engelleme amacıyla Fas, Çin Seddi'nden sonra dünyanın en uzun ikinci yapay duvarı olarak kabul edilen ve yaklaşık 2.700 kilometre uzunluğunda bir duvar ördü. Böylece Fas, Yeşil Yürüyüş ile kontrol altına aldığı Batı Sahra'yı kendi toprakları olarak tanımladı. Aynı zamanda zengin yeraltı kaynaklarının olduğu bu bölge için 1991'de iki taraf arasında ateşkes imzalanmış olsa da hem Fas'ın hem de Polisario'nun hak iddiaları nihayete erdirilemedi.

Batı Sahra'nın büyük önem taşıdığı ülkelerden birisi de Fas ile rekabet ve hatta karşılıklı toprak talepleri olan Cezayir'dir. Cezayir'in Polisario'ya destek verdiği iddiaları zaman zaman Fas'ta gündeme gelmektedir. Uzmanlar, Ceuta olayının İspanya Başbakanı Pedro Sánchez'in 20 Temmuz 2026'da Cezayir'e yaptığı ziyaretten yalnızca bir hafta sonra yaşanmasının dikkat çekici olduğuna işaret etmektedir.

İspanya'yı da yakından ilgilendiren Batı Sahra konusunda, ABD Başkanı Donald Trump'ın ilk başkanlık döneminde aldığı kararın hatırlanması gerekmektedir. Trump yönetimi, 2020'de Fas'ın Batı Sahra üzerindeki egemenliğini tanımış ve böylece İspanya'nın o dönemde izlediği politikayla ters düşmüştür. Daha da önemlisi Trump'ın Fas'ın Batı Sahra'daki egemenliğini tanımamasına karşılık olarak **Fas da İsrail'le yakınlaşarak İbrahim Anlaşmaları'na taraf olmuştur.**³ İlginç biçimde İspanya, kendisini Kuzey Afrika'dan ayrılmaya zorlayan Polisario'ya karşı uzun süre Fas'ı desteklemesine rağmen, daha sonra Polisario'yu Fas'a karşı bir denge aracı olarak kullanma politikasına geçmiştir.

Batı Sahra meselesi ile Ceuta arasındaki bağlantı Mayıs 2021'de belirginleşmiştir. **Polisario Cehesi lideri İbrahim Gali'nin COVID-19 tedavisi için İspanya'ya kabul edilmesi,** Fas'ta büyük tepkiye yol açmıştır. Kısa süre sonra Fas hükümeti sınır denetimlerini gevşetmiş ve iki gün içinde 10 binden fazla düzensiz göçmenin Ceuta'ya geçmesine imkân tanımıştır. Bu adım, İspanya'nın Gali'yi kabul etmesine Fas'ın verdiği karşılık olarak değerlendirilmiştir.

Dolayısıyla Fas'ın yalnızca beş yıl önce düzensiz göçü İspanya üzerinde bir baskı aracı olarak kullanmış olması hâlâ hafızalardadır. Bu deneyim, son olayın gelişiminde Fas'ın olası bir rolünün bulunup bulunmadığının sorgulanmasına yol açmıştır. Fas'ı rahatsız eden ve son krizde etkili olduğu düşünülen gelişmelerden biri de İspanya Parlamentosunun 23 Temmuz 2026'da Batı Sahra henüz İspanyol sömürgesi iken doğan Sahravilere ve onların torunlarına

³ Batı Sahra ve özel olarak bu konunun Fas-ABD ve Cezayir-İspanya ilişkilerine dair önemli bir değerlendirme için Bkz. Eray Özer: İspanya, Fas ve mülteciler: Yine bir sömürge meselesi – 1 (https://t24.com.tr/yazarlar/eray-ozer/ispanya-fas-ve-multeciler-yine-bir-somurge-meselesi-1,56481?_t=1786216085707), Eray Özer İspanya ve mülteci meselesi 2: Cezayir'le yakınlaşma Fas'ı kızdırınca... (https://t24.com.tr/yazarlar/eray-ozer/ispanya-ve-multeci-meselesi-2-cezayirle-yakinlasma-fasi-kizdirinca,56517?_t=1786216132081)

İspanyol vatandaşlığı verilmesini öngören yasa tasarısının yasalaşma sürecini başlatmasıdır. Her ne kadar tasarının Eylül 2026'da yasalaşması beklense de bu yasa tasarısı, 29 Eylül 1977'den önce eski İspanyol sömürgesinde doğan herkese, şu anda İspanya'da yasal olarak ikamet etmeseler bile, İspanyol vatandaşlığı hakkı tanınmaktadır. Bu tarih, Sahra halkının (Sahraviler) İspanyol vatandaşlığını seçme hakkının sona erdiği 1977'ye bilinçli bir referanstır. Zira bu tarih sonrasında toprakları Fas ve Moritanya tarafından "işgal edilen" Batı Sahralılar İspanyol vatandaşı olma haklarını kullanamamışlardır.

Fas ile İspanya arasındaki krizde, İspanya'nın son yıllarda Kuzey Afrika'yı dengeleme politikası doğrultusunda **Cezayir**'le yaklaşması da önemli başlıklardan biridir. Bu yaklaşma sadece Fas'ı değil, Gazze krizi nedeniyle İsrail'i de rahatsız etmektedir. **İspanya ve Cezayir, net bir iş birliği ve ağız birliğinde İsrail'in insan haklarını ihlallerine ve Filistinlilere karşı zulmüne itiraz etmektedirler. Fas ise aynı dönemde İsrail ile ilişkilerini geliştirmeyi tercih etmiştir.** Bütün bu gelişmeler, **Ceuta krizinde İsrail'in de bir rol oynayabileceğine dair iddialara** yol açmıştır. Söz konusu rol, Fas'ın isteği ve iş birliğiyle ortaya çıkabileceği gibi ülkenin bilgisi dışında da gelişebilir. Bununla birlikte, olaya ilişkin değerlendirmelerde bu ihtimali öne çıkaran çok sayıda iddiaya rastlanmaktadır.

Ceuta'da yaşananları ilginç kılan bir başka husus da AB'nin özellikle 2015 sonrasında düzensiz göçle mücadele kapsamında devreye aldığı **"güvenli üçüncü ülke"** ve belirli mali desteklerle güçlendirilen **"geri kabul anlaşmaları"** mekanizmalarının zayıflığının ortaya çıkmasıdır. AB, 2023'te Fas ile benzer anlaşmalar imzalamış, hatta 2023'te bu anlaşmalar vesilesiyle Fas 75 binden fazla düzensiz göçmenin Avrupa'ya geçişini engellemiştir. AB'nin her geçen gün daha vahim sonuçlar doğuran "güvenli üçüncü ülke" politikası birçok açıdan sorunlu görünmektedir. Öncelikle, bu politika kapsamında kendi vatandaşlarının güvenliğini dahi sağlayamayan ülkelerle anlaşmalar yapılması hukuki sakıncalar doğurmaktadır. Ayrıca politika, sorunların kaynağına yönelmek yerine sonuçlarını kısa yoldan bertaraf etme arayışını yansıtmaktadır. Bu anlaşmalar, taraf ülkelere AB üzerinde bir tür baskı kurma imkânı da vermektedir. Ceuta krizinde düzensiz göçmenlerin hayatlarını tehlikeye atarak sınırı geçmeye çalışmalarının ardında iki yeni gelişmenin bulunduğu ileri sürülmektedir. Bunlardan ilki, İspanya hükümetinin ülkedeki düzensiz göçmenlere ikamet ve çalışma izni verme planı; ikincisi ise İspanya Yüksek Mahkemesinin deniz yoluyla gelen düzensiz göçmenlerin geri itilmesine ilişkin kararıdır. Bu iki karara kısaca bakmak, daha sonra AB içinden ve diğer sağ eğilimli hükümetlerden gelen eleştirileri daha iyi değerlendirmek için önem taşımaktadır.

İspanya hükümeti, **İspanya'ya 1 Ocak 2026 tarihinden önce giriş yapmış, ülkede en az beş aydır ikamet eden ve sabıka kaydı olmayanlara ikamet ve çalışma izinleri verilmesini öngören** bir karar almıştır. İspanya Başbakanı Pedro Sánchez, ülkede yaşayan düzensiz göçmenlere ikamet ve çalışma izni verilmesinin bir "adalet" meselesi olduğunu belirtmiş, Katolik Kilisesi ile işveren derneklerinin de desteklediği bu adıma, ekonomik büyümenin sürdürülebilmesi için ihtiyaç duyulan iş gücü açısından yaklaştıklarını ifade etmiştir. İspanyol düşünce kuruluşu Funcas'ın hesaplamalarına göre ülkedeki düzensiz göçmenlerin sayısı 850 bine ulaşmaktadır. Buna karşın söz konusu plan, Avrupa başta olmak üzere dünyanın birçok bölgesinde düzensiz göçle mücadele önlemlerinin sertleştiği bir dönemde gündeme gelmesi nedeniyle şaşkınlıkla karşılanmıştır. Hatta başta İtalya olmak üzere pek çok ülke yönetimi Sanchez'i düzensiz göçü teşvik etmekle suçlamıştır.

Ceuta krizi ile ilişkilendirilen ve İspanya'nın eleştirildiği bir diğer önemli husus da **İspanya Yüksek Mahkemesinin 8 Temmuz 2026'da açıkladığı 814/2026 sayılı kararıdır.** Mahkeme, Ceuta ve Melilla'ya deniz yoluyla ulaşmaya çalışan göçmenlerin Fas'a, diğer fiziki engelleri

aşan düzensiz göçmenler gibi hızlı şekilde (“anlık sınırda geri çevirme”) iade edilmeyeceğine, bunlar için “hukuki ve idari bir prosedüre bağlı geri gönderme” mekanizmasının uygulanmasına hükmetmişti. Buradaki tek fark, insani facialara neden olmamak için idari prosedürleri insani ortamda gerçekleştirmekti. Yani sınırlar göçmenlere açılmamış, kolaylaştırılmamış, sadece ölümü göze alıp gelen bu tür göçmenlere kendilerini en azından savunma imkanı tanınmıştı.⁴

İspanya ile Fas arasındaki kronik sorunlar, göç hareketlerini doğrudan veya dolaylı olarak teşvik eden bir zemin oluşturmaktadır. Bu zemine, İspanya hükümetinin ülkede beş aydan uzun süre kalan düzensiz göçmenlere oturma ve çalışma izni vermeyi öngören planı ile İspanya Yüksek Mahkemesinin Ceuta ve Melilla’ya deniz yoluyla ulaşanların AB topraklarına kabul edileceği yönünde yorumlanan kararı da eklenmiştir. Bu gelişmelerin yarattığı beklenti, on binlerce kişinin Ceuta’ya yönelmesini kolaylaştırmıştır. Bununla birlikte, temmuzun son günlerinde binlerce bot hesap üzerinden yayılan bu mesajların kimler tarafından ve hangi amaçla paylaşıldığı sorusu, göçmen kaçakçıları, Fas’ı, İsrail’i ve AB içindeki göçmen karşıtı aşırı sağ grupları iddiaların “olağan şüphelileri” olarak gündeme getirmektedir. Fas hükümeti, gelişmelerden bihaber olduğunu açıklamış ve düzensiz göçmenlerin geri dönüşlerinin sağlanmasında İspanya ile hızlı ve yakın iş birliği yürütmüştür. Bununla birlikte, bu açıklama ve iş birliği, Fas hareketliliği doğrudan teşvik veya organize etmemiş olsa bile bu ölçekteki kitlesel bir göç hareketinin ülkenin bilgisi dışında gerçekleşmeyeceği yönündeki eleştirileri gidermeye yetmemiştir. Dahası Fas’ın yalnızca beş yıl önce, Polisario Cephesi lideri İbrahim Gali’nin İspanya’da tedavi edilmesine tepki olarak sınır denetimlerini gevşetmesi ve 10 binden fazla kişinin Ceuta’ya geçmesine imkân tanınması, son krizde hiçbir rol oynamadığı yönündeki açıklamalarının inandırıcılığını zayıflatmaktadır.

Pek çok politikacının bir “işgal hareketi” olarak tanımladığı Ceuta krizinin asıl dikkat çekici yönü, AB üyesi ülkelerin büyük bölümünün diğer bir üye ülke olan İspanya’ya karşı sergilediği sert tutum ile ABD ve İsrail’den gelen eleştirilerdi. Şaşırtıcı olmayan ise hiç kimsenin “88 kişi neden yaşamını yitirdi?”, “İnsanlar neden ölüm riski taşıyan bu yollara yöneliyor?” ve “Avrupa ülkelerinin bu tablodaki sorumluluğu nedir?” gibi “yorucu” sorular üzerinde durmamasıydı. Başka bir ifadeyle, “Migrants don’t matter!” anlayışı bir kez daha kendini gösterdi.

İspanya’nın Sosyalist Başbakanı **Sanchez**, 31 Temmuz’da yaptığı açıklamada, “Ceuta’da olanlar İspanya’nın toprak bütünlüğüne yönelik bir saldırdır ve en güçlü ve kararlı biçimde kınanmayı hak etmektedir.” ifadelerini kullandı. Sánchez, açıklamanın hemen ardından İspanya ordusunu görevlendirdi. Fas güvenlik güçleriyle yürütülen iş birliği sonucunda Ceuta’ya ulaşanların hiçbirinin Avrupa ana karasına geçmesine izin verilmeden geri gönderilmesi sağlandı. Buna rağmen Sánchez, popülist siyasi aktörler tarafından İspanya’nın göç politikaları üzerinden yoğun biçimde eleştirildi. İtalya’daki G.Meloni’den Almanya’daki AfD’ye, D.Trump dan Kuzey Avrupa ülkelerine, politik stratejilerini göçmen karşıtlığı üzerinden bina eden bütün sağ politikacılar, hatta merkez sağdaki Almanya Başbakanı F.Merz bile, öncelikle kendi göçmen karşıtlığı tavırlarını tahkim etme “*bakınız, haklıyız, işgal tehdidi altındayız*” deme imkanını politik zafere dönüştürme coşkusuyla AB’nin son yıllardaki aykırı çocuğu İspanya Başbakanı P.Sanchez’i hedefe oturtular. Konunun göçmenler mi yoksa İspanya mı olduğu bile tam olarak anlaşılamadı. Üstelik bu güzel “malzemeyi” sonuna kadar sömürmeyi tercih edenler, ne küresel göç hareketlerinin başta yoksulluk, açlık ve demokrasi eksikliği olmak üzere yapısal nedenleri üzerinde durdu ne de hayatını kaybeden onlarca kişiyi

⁴ Bu konuda önemli bir değerlendirme için Bkz.: Deniz Ş.Sert: Ceuta’da sınır açılmadı, söylenti yayıldı -T24 (<https://t24.com.tr/yazarlar/deniz-s-sert/ceutada-sinir-aciladi-soylenti-yayildi.56497? t=1786215778464>) ve Çiğdem Nas, AB Serbest Dolaşım Alanı Schengen ve Sebte Krizi: Dayanışmanın Zedelenmesi - IKV (www.ikv.org.tr/images/files/ikv_degerlendirme_notu_doc_dr_cigdem_nas.pdf)

dikkate aldı. Gerçek tabloyu ters yüz etmeyi de etik bir sorun olarak görmedi. **Ceuta'dan gelen görüntüler elbette her sıradan insanı, özellikle de kontrolsüz göç hareketlerine maruz kalan ülkeleri tedirgin edecek boyuttaydı ancak bazılarının bu malzemeden siyasi güç devşirme konusunda sergilediği heves de göz ardı edilemezdi.** Sánchez'in de hayal kırıklığıyla belirttiği üzere AB, İspanya'yla açıkça dayanışma göstermek yerine, ülkeyi hem söylemsel düzeyde hem de fiilen yalnızlaştırmaya çalışan siyasi çevrelerin baskısı altında kaldı. Konu, politikalarını göçmen karşıtlığı üzerine kuran pek çok siyasi oluşumun yanı sıra kısa sürede ABD'nin de gündemine taşındı ve yaklaşan seçimler öncesinde Donald Trump'a adeta bir propaganda hediyesi sundu. **D.Trump, Ceuta olayını "felaket ve işgal" olarak nitelemekle kalmadı, "Cumhuriyetçiler seçimi kazanmazsa aynı şey, hatta daha kötüsü, çok daha büyük ölçekte bizim de başımıza gelecek" açıklamasını yaptı. Trump, Fox News'a verdiği mülakatta da "Bu korkunç. O fotoğrafı unutmayın. Yanlış taraf iktidara gelirse üç yıl içinde biz de bu hale geleceğiz. Eğer Demokratlar kazanırsa pek de iyi bir hayat yaşayamayacaksınız"** dedi. Beyaz Saray da bir açıklama yaparak Ceuta'daki durumdan **"aşırı solcu küreselci politikaların"** sorumlu olduğunu açıkladı. **ABD Dışişleri Bakanı M.Rubio ise, işin uluslararası politik yansımasının en çarpıcı açıklamalarından birisini yaparak İspanya Başbakanı Sanchez'i "Avrupa'ya yönelik kitlesel yasa dışı göçü mümkün kılmaya ve kolaylaştırmaya yönelik kasıtlı çabalar içinde olmakla" suçladı.** Bütün bu suçlamalarda Avrupa'nın Müslüman göçmenler tarafından ele geçirildiğine yönelik imalar da eksik olmadı. Özetle siyasetin insanlara iyi şeyler vaat etmektense korkutmayı daha işlevsel bulduğu yeni dünyada Ceuta, olağanüstü elverişli bir malzemeye dönüştü. Bu malzeme, en az Trump kadar hatta ondan daha fazla AB'nin yükselen yıldızları aşırı sağcılar için de çok yararlı bir görseldi. Ulus devletlerin hareket alanını kısıtladığını düşündükleri AB'ye şüpheyle yaklaşan, hatta çoğu zaman Avrupa bütünleşmesini reddeden Avrupalı aşırı sağcı siyasetçiler, buna karşılık Birliğin sunduğu pek çok olanaktan yararlanmakta ve AB'yi her fırsatta eleştirmektedir. Bu siyasetçiler, Ceuta'da yaşananları da büyük bir coşkuyla yalnızca devlet güvenliği ve egemenlik ekseninde yorumladı. **İtalya ve Danimarka'nın öncülüğünde 27 üyeli AB'nin 22 üye ülkesi ortak mektup yayınlayarak yeni tedbirler alınması konusunda acil toplanma çağrısı yaptı. Ama çağrının özü dayanışma değil, İspanya Hükümetini eleştirmekti.** Yirmi iki AB üyesi ülkenin İspanya'ya yönelttiği eleştiriler, AB'nin temel kazanımlarından biri olan iç sınırların kaldırılmasını ve Schengen düzenlemelerini de tartışmaya açıyordu. Ülkeler, ortak bildiride, "Kontrolsüz kitlesel geçişlerin, göçün araçsallaştırılmasının veya diğer hibrit tehditlerin, Avrupa Birliği'ne yasa dışı yollardan girmenin mümkün olduğu yönünde bir algı yaratmasına izin veremeyiz." ifadelerini kullandı. Bu tür risklerle mücadele etmek amacıyla "geçici iç sınır kontrollerinin güçlendirilmesi veya yeniden devreye sokulması" da dâhil olmak üzere "gerekli her türlü önlemi" değerlendireceklerini belirtti. Bildiride, "Böyle bir algı, daha fazla girişi teşvik eder, ortak göç politikamıza duyulan güveni sarsar ve tüm üye devletleri etkiler." denildi. Ayrıca İspanya hükümetinin bazı düzensiz göçmenlere yasal statü tanıma planının, krizi tetiklemiş olabilecek bir "çekim faktörü" oluşturduğu ileri sürüldü. İtalya Başbakanı Giorgia Meloni, İspanya hükümetini suçlamakla kalmayıp İspanya'ya ulaşan göçmenlerin İtalya'ya geçebileceği gerekçesiyle, bu ülkeden gelenlere yönelik özel kontrolleri devreye soktu. İspanya Başbakanı Pedro Sánchez ise bu girişimin ardından Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen'e bir mektup gönderdi. Sánchez mektubunda, "Mevcut uluslararası ortamda Avrupa Birliği bu tür bencil, kutuplaştırıcı ve hukuka aykırı tepkileri göze alamaz." ifadelerini kullandı. AB'nin Ceuta krizinde "önyargılar, yanlış bilgilendirme ve siyasi çıkar amacıyla yapılan saldırılar" nedeniyle yeterli dayanışmayı göstermediğini savundu. Üye ülkelerin çoğunun destek ve dayanışma sergilediğini, bazılarının ise İspanya'ya saldırmayı ve ülkenin geçici olarak Schengen Bölgesi'nden çıkarılması

çağrısında bulunmayı tercih ettiğini belirtti. Sánchez, bu sözlerle krizi siyasi amaçlarla körüklemekle suçladığı Meloni hükümetine gönderme yaptı. Sánchez, Frontex verilerine atıfta bulunarak İspanya'nın "Avrupa Birliği'nin dış sınırları arasında en az geçirgen olanlardan birine" sahip olduğunu belirtti. Paylaştığı verilere göre 2021–2026 dönemindeki düzensiz sınır geçişi tespitlerinin 478 bini İtalya, 340 bini Batı Balkanlar, 259 bini Yunanistan ve 234 bini İspanya üzerinden gerçekleşti. Bu tabloya bakıldığında, İspanya'nın İtalya'dan gelenlere yönelik sınır kontrolü talep etmesi daha anlamlı olabilirdi. Ancak konu verilerden çok siyasi ve psikolojik öncelikler üzerinden ele alındığı için göçmen karşıtlığı bir kez daha kolaylıkla siyasi malzemeye dönüştürüldü. İtalya, 8 Temmuz'da İspanya ile Schengen anlaşmasını askıya aldı, sınırları kapattı. Bunun karşılığında İspanya İçişleri Bakanlığı, İtalya'ya yönelik yeni kontrollerin başlayacağını ve uygulamanın 7 Eylül'e kadar devam edeceği bildirildi. Açıklamada kararın, İtalya'nın karşı karşıya olduğu "süregelen düzensiz göç baskısına" yanıt olarak alındığı belirtildi. Kısacası, Ceuta'da yaşananlar küçümsenemeyecek ölçüde önemli olsa da AB'yi insani ve kalıcı çözümlere yöneltme konusunda son derece sınırlı bir etki yarattı. **Asıl büyük etki, küçücük Ceuta'nın dünyanın bütün aşırı sağcılarını birleştirmeyi ve "safları sıkılaştırmayı" başaran bir rol oynaması oldu.**

Buradaki temel sorun, "daha fazla güvenlik" anlayışına ve göç yönetimini dışsallaştıran politikalara dayanılmasıdır. Bu yaklaşım; düzensiz göçün nedenlerini ele alan politikalara yatırım yapılmasını, kaynak ülkelere kalkınmalarını ve demokratik kurumlarını güçlendirmeleri için mali ve siyasi destek sağlanmasını ve düzenli göç kanallarının açık tutulmasını geri plana itmektedir. Üstelik söz konusu politikalar, orta ve uzun vadede hem etkisiz kalacak hem de aşırı sağcı, popülist ve göçmen karşıtı siyasi hareketleri daha fazla besleyecektir.

Batılı zengin ülkelerin çevrelerine ördükleri yüksek duvarlar her an aşılabılır. Sahip oldukları nükleer silahlar da düzensiz göçün yarattığı baskı ve sorunları ortadan kaldırmıyor. Bu ülkelerin savunma harcamalarının yüzde 10'u kaynak ülkelerin kalkınmasına yönlendirilse bambaşka bir dünya mümkün olabilir.

SIPRI, 2025 yılı savunma harcamalarını 2,8 trilyon USD olarak açıklıyor. Yalnızca Avrupa, 864 milyar USD savunma harcaması yapıyor.⁵ Ancak bu kaynakların göçü dışsallaştırmanın bir aracı olarak değil; kalkınmanın, demokrasinin ve insan haklarının desteklenmesi amacıyla kullanılması gerekiyor. Aksi hâlde gelişmiş ülkeler göç baskısını her geçen gün daha fazla hissedecektir.

Yaşadıkları yoksulluk ve baskılardan kaçarak daha iyi bir yaşam arayan milyarlarca insan için bu kalelere ulaşmanın zorluğu, geride bıraktıkları koşullardan daha ağır görünmüyor. Bu nedenle 2 günde 70 bini aşkın kişi⁶, gerçekçi olmayan umutlarla yola çıkabiliyor ve siyasetin kolayca kullandığı araçlara dönüşebiliyor. Yaşanan insani drama daha samimi yaklaşılması ve bu dramın ortadan kaldırılmasına yönelik kalıcı çözümler üzerinde düşünülmesi, herkes için daha huzurlu bir dünyanın önünü açabilir.

⁵ SIPRI Fact Sheet April 2026 Trends in World Military Expenditure, 2025 (www.sipri.org/sites/default/files/2026-04/2604_milex_2025.pdf)

⁶ The Guardian (04.08.2026) "Spain says 70,000 out of 72,000 migrants that entered Ceuta in mass border crossing have returned to Morocco – as it happened" (<https://www.theguardian.com/world/live/2026/aug/04/europe-drought-extreme-heat-wildfires-climate-crisis-hungary-romania-ceuta-spain-migration-eu-latest-news-updates>)